

Leesprotocol CBS de Wiekslag

September 2022

Ariëla Boogers, Conny Bijwaard, intern begeleider

Inleiding	blz. 3
Hoofdstuk 1 Vorbereidend lezen en schrijven in groep 1 en 2	blz. 4
Hoofdstuk 2 Leren lezen en spellen in groep 3	blz. 5
Hoofdstuk 3 Lezen en spellen in groep 4	blz. 7
Hoofdstuk 4 Lezen en spellen in groep 5 t/m 8	blz. 8
Hoofdstuk 5 Wat is dyslexie?	blz. 10
Bijlagen: Bijlage 1 - Ideeën voor het omgaan met een dyslectisch kind in de klas	blz. 13

Inleiding

In dit protocol beschrijven wij hoe we op “CBS De Wiekslag” het lees- en spellingonderwijs aanpakken.

Daarnaast laten we zien hoe wij omgaan met kinderen die problemen hebben met lezen en/of spellen.

In Nederland heeft ongeveer 10% van de leerlingen moeite met leren lezen en spellen. Ongeveer 4 % van de kinderen heeft problemen met lezen en spellen als gevolg van dyslexie (Protocol Leesproblemen en dyslexie, 2011). Sommige leerlingen raken achterop bij het lezen in groep 3, anderen lopen pas vast in de brugklas bij het leren van vreemde talen. Niet goed kunnen lezen en spellen heeft gevolgen voor de schoolloopbaan en het functioneren in onze geletterde maatschappij. Preventie van en vroegtijdig verhelpen van lees- en spellingproblemen is daarom een belangrijke taak van onze school.

De laatste jaren hebben we op de Wiekslag hard gewerkt om een goede begeleiding van de ontwikkeling van lezen en spellen bij onze leerlingen te krijgen.

In dit leesprotocol staat beschreven hoe wij onze leerlingen met lezen en spellen begeleiden van groep 1 tot aan het voortgezet onderwijs. Dit document is bedoeld om ouders en leerkrachten houvast te bieden bij het opsporen, signaleren en begeleiden van kinderen met lees- en spellingproblemen.

Hoofdstuk 1

Vorbereidend lezen en schrijven in groep 1 en 2

Voordat de kinderen op school komen, weten ze al dat woorden een betekenis hebben.

Ook weten ze al dat je van losse woorden zinnen kunt maken en dat je zinnen kunt opdelen in losse woorden (taalbewustzijn). Rond hun derde jaar gaan kinderen de klankstructuur van taal doorzien en kunnen ze van losse lettergrepen langere woorden maken zoals "nijn-hok" (fonologisch bewustzijn).

Aan het eind van groep 2 ontdekken kinderen dat gesproken woorden uit losse klanken bestaan (m is de eerste klank van mama, maar ook van muis). Dit heet fonemisch bewustzijn. Voor het leren lezen in groep 3 is een goed ontwikkeld fonemisch bewustzijn erg belangrijk. Daarom wordt in groep 2 vaak geoefend met het delen van het woord in woorddelen en het in stukjes hakken en weer plakken van woorden (p e n = pen). Ook wordt het taalbewustzijn gestimuleerd door kleuters op een speelse manier ervaring op te laten doen met boeken en verhalen (voorlezen, navertellen), kennis te laten maken met geschreven taal en letters en door letterkennis op te bouwen.

Dit gebeurt vaak met behulp van allerlei spelletjes in de kring. Maar ook bijvoorbeeld door de lettertafel (deze week mag je iets meenemen met de letter m). Verder zijn kinderen op allerlei manieren in de schrijfhoek bezig met letters door ze bijvoorbeeld te stempelen of na te tekenen.

In groep 1 en 2 kunnen we natuurlijk nog geen kinderen tegenkomen met leesproblemen, omdat het leren lezen nog niet is begonnen. Wel kunnen er soms signalen zijn die wijzen op te verwachten problemen bij het voorbereidend lezen.

Bijvoorbeeld kinderen die nog op geen enkele manier met taal bezig zijn of totaal geen interesse in lezen hebben. Daarnaast kan het een aanwijzing zijn als kinderen moeite hebben met het onthouden van namen of kleuren, versjes niet kunnen meezingen of niet kunnen rijmen.

Dit hoeven geen voorboden van leesproblemen te zijn, maar het zijn voor ons wel signalen om kinderen extra goed in de gaten te houden.

Waarop letten de leerkrachten extra in groep 1 en 2?

Al na zes weken in groep 1 krijgen de ouders een uitnodiging voor een **gesprek n.a.v. een kijkwijzer**.

Voor dit gesprek vullen de ouders en de leerkracht deze kijkwijzer digitaal in op Forms.

Kijkwijzer leerkrachtversie:

https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=_DVjPqeQqUSq6fXL25I772m2yis2m_IDmBq9vooGqDZUNFM2NDFJVKpCWDE5UDZKV0VaOEJJTDhKQi4u

Kijkwijze oudersversie:

https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=_DVjPqeQqUSq6fXL25I777SEomL8z01OqYWZ7LQNXvJUQU9TWfJdJOUJSTUVMVjE2RDRaSDJSN1IXWS4u

Tijdens het gesprek worden beide formulieren vergeleken. Eventuele verschillen in de visie op het kind worden besproken. In Parnassys komt een verslag van dit gesprek.

In groep 1 en 2 werken we aan de hand van aansprekende thema's die passen bij de kinderen. De leerkrachten volgen aan de hand van doelen kijklijsten of de kinderen zich ontwikkelen. Dit wordt regelmatig bijgehouden in Leerlijnen van Parnassys.

Daarnaast nemen we bij de oudste kleuters in januari/februari en juni de toets "**fonemisch bewustzijn**" af.

In december bekijken we bij alle oudste kleuters of ze toe zijn aan groep 3. Indien wij hieraan twifelen lichten we de ouders in. We starten in januari met deze leerlingen met de **voorschotbenadering** (zie protocol voorschotbenadering). Dit is een manier van werken waarbij de kinderen enkele keren per week in een klein groepje met letters gaan "spelen". Op deze manier herkennen ze later in groep 3 de eerste letters, waardoor ze het leren lezen makkelijker oppakken.

Bij twijfel naar over de overgang naar groep 3 wordt het protocol "Overgang groep 2-3" gevolgd. De bevindingen n.a.v. het protocol worden naast observaties van de leerkracht, gebruikt om tot een besluit te komen. In geval van twijfel raadplegen we de schoolbegeleidingsdienst (1801), die de leerling kunnen observeren en/of toetsen.

Ruim voor het einde van het schooljaar wordt dit nog eens met de ouders besproken.

Hoofdstuk 2

Leren lezen en spellen in groep 3

In groep 3 beginnen de kinderen met aanvankelijk leren lezen en schrijven. De methode die wij hiervoor gebruiken is de taal/leesmethode “Veilig leren lezen” (de Kim-versie) van Zwijsen. In het eerste half jaar ligt de nadruk op het aanleren van alle klank-letterkoppelingen (letterkennis) en het “zoemen” van woorden (een leeswijze waardoor het woord zoemend in één keer uitgesproken wordt).

Rond december kennen de kinderen de meeste letters en kunnen ze klankzuivere woorden lezen en schrijven.

In de tweede helft van groep 3 leren de kinderen woorden met medeklinkerclusters (herfst), meerlettergrepige woorden (zak-mes) en woorden met afwijkende spelling (bijv. – eer, - oor, - eur). De nadruk ligt nu op het toenemen van de leessnelheid en er is veel aandacht voor het begrijpend lezen.

Natuurlijk is er veel verschil tussen de kinderen die in augustus in groep 3 binnenkomen. Gaande het schooljaar vormt de leerkracht in overleg met de IB-er twee groepen:

De maangroep: deze groep bestaat uit kinderen die nog moeten leren lezen.

De stergroep: in deze groep zitten kinderen die lastig met het tempo van de groep meekunnen, zij krijgen extra leesondersteuning.

De zongroep: deze groep bestaat uit kinderen die al goed kunnen lezen en een zelfstandige werkhouding hebben. De kinderen in de zongroep doen mee met de introductie van het thema en alle taalactiviteiten, maar zij werken in hun eigen (moeilijkere) zonboekjes.

Voor de kinderen bij wie het leren lezen moeilijk op gang komt zetten wij in overleg met ouders het programma ‘Bouw’ van Lexima in.

Hoe houden de leerkrachten zicht op de vorderingen van de leerlingen? Naast de methodetoetsen zijn er nog 4 signaleringsmomenten.

De herfstsignalering (na kern 3)

Rond de herfstvakantie vindt de herfstsignalering plaats. Dit is het moment om te bekijken hoe het leesproces bij de leerlingen verloopt. Bij alle kinderen wordt gekeken of het leesproces normaal, sneller of langzamer dan gemiddeld verloopt.

De herfstsignalering wordt grotendeels individueel afgenomen door de leerkracht. Tijdens deze signalering bekijken we of:

- Alle in de methode aangeboden letters beheerst worden.
- De leerling de bij een klank behorende letter op kan schrijven.
- De leerling nieuwe en afgeleide woorden kan maken met de tot nu toe aangeboden letters.
- De leerling een kort stukje tekst kan lezen.

Voor de zonleerlingen gebruiken we de DMT en AVI toets om hun leesvorderingen op tekstniveau te toetsen. De resultaten van de herfstsignalering worden door de IB-er samen met de leerkrachten bekeken en indien nodig wordt nader onderzoek gedaan. De resultaten worden bewaard in Parnassys, Leerunie en Veilig Leren lezen (digi regie).

Na de herfstsignalering verdelen we de leerlingen van de maangroep over drie groepen:

- De stergroep:

Bij deze kinderen verloopt de leesontwikkeling moeizaam. De leerkracht begeleidt deze kinderen in kleine groepjes met extra uitleg en intensieve oefening. Indien mogelijk krijgen deze kinderen RT.

- De maangroep:

Dit is de groep van de klas met een gewone leesontwikkeling, zij volgen het programma zonder extra uitleg of versnelling.
Deze kinderen gaan snel door de leerstof en krijgen extra pittige vervolgoedragen.

- De zongroep:

De kinderen in de zongroep doen mee met de introductie van het thema en alle taal activiteiten, maar zij werken in hun eigen (moeilijkere) zongboekjes.

Alle kinderen oefenen met het adaptieve computerprogramma "Veilig leren lezen" .

De wintersignalering (na kern 6)

Rond december zijn alle letters behandeld. We toetsen bij elk kind de letterkennis en de snelheid waarmee woorden en tekst worden gelezen.

De resultaten worden door de IB-er samen met de leerkrachten bekeken. Indien nodig worden de groepjes in de klas aangepast of er wordt extra hulp geboden.

De resultaten worden bewaard in het leesdossier van de leerlingen in Parnassys en Veilig leren lezen digi regi.

De lentesignalering (na kern 9)

Rond de Pasen kijken we in hoeverre lezen en spellen nu geautomatiseerd zijn.

Hiervoor gebruiken we het signaleringsprotocol van Veilig Leren Lezen –Kim versie- en AVI en DMT toetsen. De AVI toetsen nemen we alleen af bij de leerlingen, die met de wintersignalering nog AVI start hadden. Daarnaast nemen we in de klas een methodegebonden spellingtoets af.

De gegevens worden weer met de leerkrachten geëvalueerd. Heeft eventuele extra hulp effect gehad? Moeten er nog wijzigingen komen in de samenstelling van zon-, maan- en stergroepjes? De resultaten worden bewaard in het leerlingvolgsysteem. Als er getwijfeld wordt of een leerling over kan gaan naar groep 4, dan worden de ouders nu op de hoogte gebracht.

De eindsignalering (na cito juni)

Aan het eind van groep 3 toetsen we de kinderen wat betreft lezen op woord en tekstniveau (DMT en AVI). Ook spelling en begrijpend lezen wordt getoetst. De gegevens worden weer met de leerkrachten geëvalueerd en de resultaten worden bewaard in het leerlingvolgsysteem.

Bij kinderen met zwakke lees/ spellingvaardigheden hebben we na elke signalering de mogelijkheid om verder te toetsen.

Bij onvoldoende leesvaardigheid: Grafementoets

Bij onvoldoende spellingvaardigheid: Fonemendictee

Fonologische vaardigheden: Audant Struiksma en Audisynt Struiksma

Hoofdstuk 3

Lezen en spellen in groep 4

In groep 4 is de begeleiding vooral gericht op het voortgezet technisch lezen, het begrijpend lezen, de leesmotivatie en het spellen.

De technische leesvaardigheid wordt in groep 4 verder geautomatiseerd. We gebruiken hiervoor de methode "Estafette 3". Onderdelen om te komen tot leesbegrip, zoals woordenschat, begrijpend luisteren en lees strategieën toepassen, zitten hierin verweven.

In de taal- en spellingmethode "Staal" wordt aandacht besteed aan het begrijpend lezen en de spelling. Ook wordt er in groep 4 intensief gebruik gemaakt van de bij "Staal" behorende software en "spellingoefenen.nl"

Estafette 3:

Deze methode gaat uit van de nieuwe AVI-niveaus en DMT's en werkt met drie aanpakken: 1, 2 en 3. De leerlingen met een vlotte leesontwikkeling krijgen Aanpak 3 en volgen de pluslijn. Leerlingen met een gemiddelde leesontwikkeling krijgen Aanpak 2 en volgen de basislijn. Leerlingen die wat meer moeite hebben met lezen volgen de basislijn. Ze krijgen daarbij Aanpak 1 met verlengde instructie, meer begeleiding en extra leestijd (4x15 minuten).

In de tweede periode werken de leerlingen met de B-pakketten. In dit herhalingspakket komt de volledige leerstof horende bij een AVI-niveau nogmaals aan bod. De Aanpak 2 leerlingen die de leerstof voldoende beheersen, werken dan ook in de pluslijn. De pluslijn biedt veel uitdaging aan vlotte lezers door oefeningen op hoger niveau en door het aanbod van nieuwe teksten. In Estafette staan niet de leesstrategieën en -doelen centraal, maar de tekst zelf.

Naast "Estafette" zijn we op andere manieren bezig met lezen, zoals het voorlezen (leesmotivatie), het lezen in eigen boeken, bibliotheekboeken etc.

In groep 4 zijn er naast de methodetoetsen nog 4 signaleringen:

- herfstsignalering - afname AVI, DMT bij zorgleerlingen
- wintersignalering- afname AVI, DMT, Cito spelling en begrijpend lezen
- lentesignalering - afname AVI, DMT bij zorgleerlingen
- eindsignalering - afname AVI, DMT, Cito spelling en begrijpend lezen

M.b.v. deze signaleringen worden de vorderingen met betrekking tot tekstlezen (AVI), woordlezen (DMT), spelling en begrijpend lezen (cito-2X per schooljaar) gevolgd en in kaart gebracht. Alle signaleringen worden bewaard in het leerlingvolgsysteem in Parnassys en Leerunie. Na iedere signalering volgt een gesprek van de IB-er met de leerkracht. Indien nodig wordt er verder onderzoek gedaan. Kinderen die moeite hebben met lezen krijgen veel extra leeshulp in de groep en indien nodig remedial teaching.

Zodra wij zien dat een leerling problemen met lezen/spellen heeft, stellen we de ouders hiervan op de hoogte. Soms gebeurt dit al in groep 3 of 4, soms later.

Kinderen waarvan het vermoeden bestaat dat ze dyslexie hebben, krijgen gedurende de jaren dat ze op de Wiekslag zitten extra leeshulp, eventueel extra tijd om toetsen te maken, vergrote toetsen, een leesmaatje, auditieve ondersteuning bij het lezen van teksten etc. Daarnaast worden –indien noodzakelijk- methode gebonden toetsen auditief aangeboden.

Kinderen waarbij het vermoeden van dyslexie bestaat, kunnen –in overleg met de school- door de ouders worden aangemeld voor een dyslexieonderzoek. De ouders kunnen hun kind hiervoor aanmelden bij ONL. De kosten van dit onderzoek worden (in principe) vergoed door de zorgverzekeraar. Informatie hierover kunt u krijgen bij de intern begeleider.

Hoofdstuk 4

Lezen en spellen in de groepen 5 t/m 8

Naast de methodetoetsen zijn er in groep 5 t/m 8 vier signaleringen, te weten de:

- herfstsignalering:
afnemen DMT, AVI (alleen leerlingen onder te beheersen niveau)
- wintersignalering:
afnemen DMT, AVI, Cito Begrijpend lezen en Cito Spelling.
- lentesignalering:
afnemen DMT, AVI (alleen leerlingen onder te beheersen niveau)
- eindsignalering:
afnemen DMT, AVI Cito Begrijpend lezen en Cito Spelling

Technisch lezen

Leerlingen doen mee met de signalering tot AVI + is bereikt. Wanneer AVI + bij twee opeenvolgende signaleringen bereikt wordt, is het technisch lezen op niveau. Voortaan toetsen we dan nog alleen op begrijpend lezen. Alle toets gegevens worden besproken met de leerkracht en bewaard in het leerlingvolgsysteem in Parnassys en Leerunieik.

We oefenen het technisch lezen m.b.v. Estafette 3 (groep 4 t/m 8), de minder goede lezers krijgen hierbij meer hulp en oefening. Bij deze leerlingen gebruiken we ook het oefenboekje "Vloeiend en vlot" met lastige woorden en zinnen. Kijk voor meer informatie hierover hierboven bij groep 4 onder het kopje Estafette 3.

Daarnaast lezen we veel in de bibliotheekboeken, info boekjes, strips enz. Op school is een bibliotheek waaruit de kinderen elke week boeken lenen.

Estafette 3 combineert technisch en begrijpend lezen in één methode. In groep 4, 5 en 6 krijgen leerlingen een sterke basis technisch lezen en wordt dit meteen geïntegreerd met leesbegrip en leesbeleving. Het principe van Close Reading vormt de basis van het begrijpend lezen.

In groep 7 en 8 verschuift dit en ligt het zwaartepunt op begrijpend en studerend lezen.

Ouders van kinderen die een significante leesachterstand hebben, worden hiervan bij de rapportbesprekingen (of indien noodzakelijk tussentijds) op de hoogte gesteld. Soms wordt ouders geadviseerd met hun kind naar een logopediste of particuliere remedial teacher te gaan. De school voor voortgezet onderwijs waar de leerling heengaat, wordt bij de overdracht door de leerkracht van groep 8 op de hoogte gesteld van (het vermoeden van) dyslexie. De leerkracht geeft het ook door als uw kind een dyslexieverklaring heeft. De kinderen die een dyslexieverklaring hebben worden genoemd in het document dyslexieverklaringen deze wordt bewaard op het SharePoint van de IB. Indien het kind een officiële verklaring heeft, is het belangrijk dat een kopie hiervan naar de school voor voortgezet onderwijs gaat.

De leerlingen die nog niet voldoende leesvaardigheid hebben worden extra begeleid. Zij krijgen extra oefening in de instructiegroep van Estafette. Ook met zwakkere spellers wordt extra geoefend. Eventueel geven we extra ondersteuning met remedial teaching.

Per leerling wordt bekeken met welke spellingoefeningen de leerling het best geholpen is. Denk aan oefenstof uit Staal (digitaal), Spelling in de lift, Spelplaats en Ambrasoft. Er wordt in het groepsplan en/of een individueel handelingsplan in Parnassys/ Leerunieik vastgelegd hoe de leerling geholpen wordt.

Ideeën voor het omgaan met dyslectische kinderen in de klas zijn opgenomen in bijlage 1.

Voor leerlingen met een dyslexieverklaring kunnen de Cito-toetsen aangepast afgenomen worden.

Bij de afname van Cito-toetsen worden de richtlijnen van het Cito, zoals aangegeven in de toetshandleiding, gevolgd.

Hoofdstuk 5

Wat is dyslexie?

Motto: "Een dyslexievriendelijke school is een school, die de problemen die leerlingen met dyslexie op sociaal-emotioneel gebied ondervinden serieus neemt, de problemen vroegtijdig signaleert en deze op een adequate wijze aanpakt. Daarnaast besteedt een dergelijke school ruim aandacht aan de sterke kanten van de leerling, zodat die zich ook optimaal kunnen ontwikkelen."

1. Definitie van dyslexie

Momenteel wordt in Nederland alom uitgegaan van de werkdefinitie van de Stichting Dyslexie Nederland (2008).

"Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of het spellen op woordniveau".

Kenmerken

1. Deze opvatting houdt in een beschrijvende definitie van dyslexie zonder enige toelichtende of verklarende aspecten (zoals je die wel aantreft bij Van der Leij en Braams)
2. Het gevaar dat 'iedereen' dyslectisch is, wordt afgewend door de noodzaak om dyslexie 'te bewijzen' aan de hand van de verklarende diagnosecomponent.

2. Hoe doet dyslexie zich voor?

2a. Twee grote verschijningsvormen:

Optreden van het leerprobleem

- Dyslexie als aanleerproblematiek (de leerling loopt in groep 3 direct of na enkele maanden vast in een niet-functionerende letterkennis).
- Dyslexie als automatiseringsproblematiek (meestal goed zichtbaar geworden in groep 4, een trage ontwikkeling van lezen en spellen, zeer trage ontwikkeling van het tempo bij tekstlezen, moeizame opbouw van de bijzondere klankgroepen, problematische hantering van de spellingregels).

Omvang van het leerprobleem

- Dyslexie doet zich voor als lees- en spellingsproblematiek (bij de meeste kinderen).
- Dyslexie is overwegend een spellingsproblematiek (bij tamelijk veel kinderen).
- Dyslexie doet zich vooral voor als leesproblematiek (bij tamelijk weinig kinderen).

2b. Verdere en bijkomende problematiek

Het protocol voor leesproblemen en dyslexie voor groep 5-8 noemt de volgende aspecten:

- A. Trage verwerkingssnelheid van (talige) informatie. Dit heeft te maken met een algemeen automatiseringsprobleem. De prestaties nemen ook zichtbaar af bij dubbeltaken en werken onder tijdsdruk. Dit valt het meest op in toets situaties.
- B. Niet begrijpen van complexe vragen, terwijl het kind het antwoord wel weet. Kinderen hebben moeite met het plannen en vasthouden van de volgorde van denkstappen.
- C. Onthouden van meervoudige instructies, terwijl het kind de afzonderlijke taken wel kan uitvoeren. Dit heeft te maken met het feit dat dyslectici vaak een beperkt kortetermijngeheugen hebben.
- D. Het onthouden of ophalen van namen uit het geheugen. Dit is bijvoorbeeld een probleem bij topografie.
- E. Auditieve en/of visuele perceptie. Er is bij dyslectici aangetoond dat de neurologische processen in het brein anders verlopen dan bij niet dyslectici. Dit heeft als

gevolg een vertraging in de verwerking van de auditieve en/of visuele informatie. Uitingen hiervan zijn moeite hebben met overschrijven van het bord en (snel) opschrijven van informatie die wordt gedictieerd door de leerkracht.

F. Een stoornis in de spraak-/ taalproductie, zoals woordvindingsproblemen.

G. Motorische vaardigheden: veel dyslectische kinderen hebben een zwakontwikkelde fijne motoriek hetgeen zich bijvoorbeeld uit in een onleesbaar handschrift.

H. Rekenproblemen: een aantal dyslectische leerlingen heeft moeite met sommige aspecten van rekenen, bijvoorbeeld met (snel) hoofdrekenen, leren van tafels en onthouden van wiskundige symbolen. Daarnaast komt voor: omdraaien van getallen boven de tien, problemen met volgorde, leesfouten bij vraagstukken die woorden bevatten. Dyslectici zijn vaak opvallend goed in het oplossen van moeilijke rekenvraagstukken, terwijl ze een rekenmachine nodig hebben voor de basisbewerkingen.

Conclusie

“Dyslexie is een complex probleem, dat verder gaat dan het niet goed kunnen lezen en/of spellen. Het heeft invloed op het hele cognitieve functioneren en, als het niet op tijd wordt onderkend op school, ook op de sociaal- emotionele ontwikkeling van de leerling.

In de bovenbouw is het daarom van belang bij alle vakken rekening te houden met de lees- en spellingsproblemen, niet alleen bij de taalvakken”.

Samenvattende opmerkingen: belangrijke kenmerken van dyslexie

1. Dyslexie is een onvermijdelijk bijverschijnsel van het onderwijs in lezen en schrijven. De hersenen van 3 tot 5% van de bevolking blijven bij het komen tot geletterdheid in gebreke. Ook met het beste lees- spellingsonderwijs is dyslexie niet te vermijden.
2. Veel dyslectische kinderen vertonen direct in groep 3 grote stagnaties in de opbouw van de letterkennis en ontwikkelen van de woordherkenning en het schrijven van woorden. Dit is de *primaire* vorm van *dyslexie: aanleerproblematiek* van de basisvaardigheid van lezen en spellen.
3. De meeste andere dyslectische kinderen laten in groep 4 (en vaak ook nog daarna) een hardnekkig probleem in de automatisering van het (tekst) lezen en spellen zien.
4. De diagnose dyslexie kan op zijn vroegst in de loop van groep 3 of gaandeweg groep 4 worden gesteld.
5. Het diagnostisch oordeel dyslexie kan pas na een grondig psychologisch en pedagogisch-didactisch onderzoek door een ter zake kundige psycholoog of orthopedagoog worden uitgesproken.
6. De meeste dyslectische kinderen vertonen zowel grote moeilijkheden bij het leren lezen als bij het leren spellen. Op latere leeftijd ontwikkelt het lezen zich nog het best en blijven er meest spellingproblemen over.
7. Een aantal dyslectische kinderen laat problemen zien bij andere leergebieden, zoals het vlot en foutloos uitvoeren van de hoofdbewerkingen bij het rekenen (vooral de tafels), het leren van topografie, tijdbegrip (klokkijken), het onthouden/ reproduceren van namen en zwakten in de taalontwikkeling (bijv. woordvindingsproblemen, moeilijkheden met de juiste woordvormen).
8. In de laatste decennia wordt de dyslectische problematiek steeds duidelijker opgevat als een complex taalprobleem (Braams), als resultaat van een minder optimale taalontwikkeling (vooral de fonologische ontwikkeling), als een specifieke stoornis die zich uit als een trage en/of inefficiënte verbale informatieverwerking. Er wordt ook steeds meer bekend over de werkelijke oorzaak van dit alles: minder optimale hersenfuncties (vooral in de taalcentra van de linkerhersenhalft)

Dyslectische problematiek doet zich voor bij uiteenlopende intelligentie. Een goede//hoge intelligentie werkt in principe wel compenserend. Dyslexie belemmert het begrijpend lezen in de regel nauwelijks

of niet (behalve als het niveau van tekst lezen te laag is voor de leerling om de inhoud redelijk tot zich te nemen).

Dyslexie heeft vaak een erfelijke component. In de praktijk kom je vaak kinderen tegen waarin vader/ moeder dyslectisch is en enkele (of alle) van de kinderen ook.

Dyslexie is lang niet altijd het enige probleem van een kind, niet zelden gaat het samen met andere problemen in het leren en/of gedrag: zoals aandachts-, concentratieproblematiek (ADD), ADHD, meer complexe leerproblematiek en sociaal-emotionele problemen.

Aan dyslexie valt op school en thuis veel te doen. Intensieve en langdurige behandeling levert vaak een goed resultaat op. Dyslectische kinderen moeten veel meer en langduriger inspanningen leveren en bereiken bijna nooit een niveau van lezen en/of spellen dat 'gewone' leerlingen zonder of met weinig inspanningen bereiken.

Belangrijke waarheden

1. Vroegtijdige onderkenning geeft de beste kans om dyslectische problematiek op te vangen, onder controle te krijgen en met hoogwaardige didactiek te bestrijden. Dyslexie: Wees er als de kippen bij!
2. Laattijdige onderkenning: signaleren en ingrijpen in groep 4 kan worden gezien als een soort "laatste kans" (zie protocol leesproblemen en dyslexie blz. 23) Intensieve handelingsplannen en/of behandeling moet voor het 9^e levensjaar plaatsvinden.

Bijlage 1 - Adviezen voor het omgaan met een dyslectisch kind in de klas

Adviezen voor het omgaan met een dyslectisch kind in de klas:

- Accepteer het dyslectische probleem. Het afwijzen of negeren van dyslexie heeft een verslechtering van het contact met de leerling tot gevolg.
- Bied structuur en helderheid. Het is belangrijk dat het kind weet waar het aan toe is.
- Houd instructie zo bondig mogelijk om het geheugen niet te veel te belasten.
- Bied niet meerdere opdrachten tegelijk aan.
- Herhaal belangrijke zaken of vat ze kort samen.
- Controleer regelmatig of iets begrepen is.
- Geen leerstof etc. van het bord over laten schrijven.
- Geef meer tijd voor leesopdrachten.
- Voor dyslectische leerlingen is voor op de laptop een voorleesapp beschikbaar voor langere teksten.
- Laat langere teksten door een leesmaatje voorlezen
- Luisterboeken
- Geef meer tijd voor de correctie van spelling.
- Streep schrijffouten niet aan, maar zet een stip of het goede woord in de kantlijn.
- Reken schrijffouten niet mee als het gaat om de leerstof.
- Geeft schriftelijk werk grote moeilijkheden, overhoor de leerling dan mondeling.
- Help de leerling manieren te zoeken de problemen te compenseren door via andere kanalen de nodige kennis op te doen.
- Maak gebruik van aantrekkelijke hulpmiddelen, zoals de computer.
- Zorg voor voldoende succeservaringen, dit verhoogt het zelfvertrouwen.
- Vergroot (of verklein) teksten indien nodig. Of maak gebruik van een leesvenster.

